

ÖVERVAKNINGSKOMMISSIONEN I KOREA

Av kapten WOLMAR BOMAN

MER än ett år har förflutit sedan den neutrala övervakningskommissionen i Korea (NNSC = Neutral Nations Supervisory Commission) trädde i full verksamhet. Vapenstilleståndsavtalet hade undertecknats av den nordkoreanske generalen Nam Il och den amerikanske generallöjtnanten William K. Harrison i fredspagodan i Panmunjom redan den 27 juli. De polska, schweiziska, svenska och tjeckiska delegationerna hade under de första augustidagarna börjat sina sammanträden inom NNSC, men det var självfallet många frågor som måste lösas, innan övervakningen kunde börja i de tio s.k. »ports of entry» — fem i Nordkorea i Sinuiju, Manpo, Chongjin, Hungnam och Sinanju, fem i Sydkorea: Kangnung, Pusan, Taegu, Kunsan och Incheon. Man bör därvid betänka, att tidigare inget som helst samarbete hade ägt rum mellan de av nordsidan utvalda representanterna från Polen och Tjeckoslovakien å ena sidan och de av Förenta Nationerna utvalda från Schweiz och Sverige å andra sidan. Därtill kom att vapenstilleståndsavtalet medgav olika tolkningar av hur delegationerna skulle vara utrustade med fordon, radiostationer, handräkningspersonal m. m. Det var kanske också ganska naturligt att det krävdes klara besked om hur levnadsförhållanden, personlig säkerhet osv. skulle te sig för tjeckoslovakier och polacker, som skulle leva bland sydkoreaner och Förenta Nationernas trupper, liksom, fastän i mindre grad, för svenskar och schweizare, som skulle leva flera månader inom kommunistiskt område. Först den 20 augusti kunde de olika kontrollgrupperna (inspection teams) av NNSC beordras börja sin verksamhet. Uttransporterna till de olika »ports of entry» började den 12 augusti. Men medan de i söder genomfördes med helikoptrar och flygplan, så att alla grupperna voro på plats efter några timmar, måste grupperna norrut förflyttas med buss och tåg, ofta under flera dygn, längs vägar, som under lång tid varit utsatta för sydsidans

luftkrigföring, varigenom knappast en bro var framkomlig förrän efter stora reparationer.

Kommissionens arbete erbjuder mycket av intresse, inte minst därigenom att dess organisation med kontrollgrupper *bakom* de bägge motståndarnas linjer torde vara den första, som prövats i samband med vapenstilleståndsövervakning. Protokollen från NNSC:s sammanträden ge en god inblick i kommissionens arbete.

Det kan vara på sin plats att något beröra vapenstilleståndsbestämmelserna, eftersom dessa icke blott innefatta föreskrifter för de olika kommissionernas organisation och inbördes ställning utan också utgöra grundvalen för NNSC:s hela verksamhet.

Enligt vapenstilleståndsbestämmelserna skulle en demarkationslinje bestämmas och bägge sidor skulle dra tillbaka sina styrkor 2 km från denna linje, så att en demilitariserad zon om sammanlagt 4 km skulle finnas. Härigenom borde intermezzon mellan de bägge parterna kunna undvikas. Trots detta synes enligt tidningsnotiser under senaste tiden nordsidan ha anklagat Förenta Nationernas styrkor för att med mindre patruller ha överskridit demarkationslinjen, varvid ett par amerikanska militärpoliserna skulle ha dödats i den eldstrid som därvid uppstod.

I samband med vapenstilleståndets inträdande skulle de båda f. d. krigförande upphöra med att införa förstärkningar av personal; dock är det tillåtet att under stilleståndet verkställa en viss avlösning, »rotation», av personal och förband, varvid en övre gräns, 35 000 man per månad, angivits. Dessutom får personal sändas ut eller in på permission och kortare tjänsteresor.

Ej heller skulle krigsflygplan, pansrade fordon, vapen och ammunition få införas, men här gäller undantaget att dylik materiel, som förslitits, skadats eller på annat sätt förbrukats efter vapenstilleståndets inträdande, skulle få ersättas.

All denna omsättning av personal (med undantag av personal på permission och kortare tjänsteresor) och krigsmateriel skall ske genom de ovannämnda fem införselhamnarna på varje sida, vilka angivits i stilleståndsavtalet.

Den in- och utgående trafiken av sådan personal och materiel någon annan väg än via dessa tio inkörsportar innebär sålunda en kränkning av stilleståndsavtalet. Det är NNSC:s uppgift att genom sina kontrollgrupper övervaka denna trafik i samarbete med nord- respektive sydsidans personal, som skall lämna uppgifter på vad som förs ut eller in i landet.

Genom vapenstilleståndsavtalet är det fastställt inom vilket om-

råde kontrollgrupperna få uppehålla sig och utföra sin kontrollverksamhet. De införselhamnar som angivits av sydsidan äro uppenbarligen de enda platser, där någon trafik av betydelse kunde äga rum från och till Sydkorea. Några större hamnar än Pusan, Inchon och Kunsan finnas inte och även alla de stora flygplatserna i närheten av Pusan, Taegu, Seoul och Kunsan ligga inom kontrollgruppernas områden. Granskar man däremot kartan i norr och studerar vilka »ports of entry», som utvalts av nordsidan och angivits i vapenstilleståndsavtalet, visar det sig, att över landgränsen i norr längs Jalu-floden flera möjligheter finnas att införa materiel och personal från Manchuriet utanför kontrollgruppernas områden. En av järnvägarna går t. ex. några mil öster om det kontrollerade Sinuiju; likaså gå endast stäckspår in till Chongjin och Hungnam, vilkas sjöhamnar visserligen ligga inom kontrollgruppernas verksamhetsområde, men där ingenting passerat ut eller in under de första sex månaderna.

För övervakning av vapenstilleståndet ha de bägge motståndarna en gemensam kommission »Military Armistice Commission» (MAC), som är organiserad i Panmunjom och har sina sammanträden i den gemensamma säkerhetszon, där alla de internationella kommissionerna ha sina arbetslokaler.

Till sitt förfogande hade MAC två neutrala kommissioner. Den ena, Repatrieringskommissionen (NNRC), slutförde ju i januari sitt arbete, då de fångar, som inte repatrierats, återfingo civil status.

Den andra kommissionen är NNSC, som fortfarande är i verksamhet. Kommissionen utgöres av en ledamot från Sverige och en från Schweiz, vilka utsetts av FN-sidan, och en ledamot från Polen och en från Tjeckoslovakien, vilka utsetts av nordsidan. Ledamöterna ha en eller flera ställföreträdare, som vid behov kunna fullgöra ordinarie ledamotens åligganden. Under det år som gått, ha de svenska delegaterna varit envoyén S. Grafström från kommissionens start intill de första decemberdagarna, därefter legationsrådet P. Mohn, som tidigare var ställföreträdare, fram till i maj i år, från vilken tidpunkt envoyén O. E. Jödahl varit Sveriges representant.

Uppgiften för NNSC i Panmunjom är att analysera inkommande rapporter från kontrollgrupperna rörande trafiken i införselhamnarna och göra sammanställningar av denna in- och utgående trafik. Då materiel- och personaltillgången hela tiden ej får överstiga den som fanns vid vapenstilleståndets inträdande och

trafiken hela tiden pågår genom flera hamnar kan överblicken över materiel- och personalläget endast erhållas inom den centrala kommissionen i Panmunjom i det gemensamma sekretariatet. Resultatet av dessa bedömanden överlämnas sedan som rapport till MAC. Beträffande överträdelser har uppfattningen vid flera tillfällen varit olika hos svenskar och schweizare å ena sidan och tjecker och polacker å den andra. Det bör i samband härmed påpekas att NNSC arbetar utan utslagsröst, så att vid lika röster för och emot blir följden att två skilda bedömanden måste lämnas till MAC. Det kan också konstateras, att det hittills inte varit fråga om meningsskiljaktigheter i fråga om verkligt allvarliga fall av överträdelser, då omsättningen, som *kunnat* kontrolleras icke visat att de bägge sidorna medvetet söka kränka stilleståndsavtalet.

Den praktiska övervakningen av stilleståndsavtalet beträffande in- och utförsel äger — som tidigare framhållits — rum genom kontrollgrupperna inom »ports of entry». I varje kontrollgrupp ingå en ledamot och en ställföreträdare jämte tolkar om så behövs samt expeditionspersonal. Kontrollen av in- och utförseln samt rapporteringen till NNSC borde ju, om arbetet går friktionsfritt inom varje kontrollgrupp, i stort sett bli en statistisk uppgift. Genom de rådande omständigheterna med många gånger absolut motsatta uppfattningar mellan svenskar och schweizare å ena sidan och tjecker och polacker å den andra har emellertid varje kontrollgrupp i viss mån blivit en kommission i miniatyr. Tolkningsfrågor av vapenstilleståndet ha blivit vanliga och då de lokala myndigheterna — främst i norr — icke velat tillmötesgå skäliga krav på kontroll, ha kontrollgruppernas arbete också härigenom försvårats.

Utöver de till införselhamnarna permanent förlagda kontrollgrupperna finnas till NNSC:s förfogande ytterligare sex rörliga inspektionsgrupper, s. k. mobile teams. Dessa äro förlagda till Panmunjom, varigenom det finns möjlighet att även verkställa undersökningar på andra platser på anmodan av MAC eller enbart endera sidan inom MAC.

Genom denna möjlighet till kontroll på vilken plats som helst, där ett brott mot stilleståndsavtalet anses ha ägt rum (i den demilitariserade zonen svarar MAC själv för kontrollen genom egna av båda sidor sammansatta kontrollgrupper), syntes en möjlighet finnas att få klarhet om huruvida otillättna införselvägar använts eller ej. Här har det emellertid visat sig att försök att få effektiva undersökningar till stånd på nordsidan hittills strandat på

de kommunistiska delegaternas motstånd inom övervakningskommissionen. Olika skäl ha framförts som förevändning, ofta rent formella tolkningar av vapenstilleståndsavtalets bestämmelser. Eftersom det icke varit några allvarligare erinringar mot de båda sidornas legala trafik genom införselhamnarna är det av väsentligt värde för NNSC:s kontroll, att en opartisk undersökning kan ske var som helst så snart misstankar om brott mot stilleståndsavtalet uppkommit. Föreligga inga illegala intransporter, borde ju en undersökning genom NNSC skingra alla tvivel. Men genom att medlemmar inom NNSC motsätta sig att sådana undersökningar göras, kan inte denna möjlighet utnyttjas. I stället kvarstår misstanken om att allt ej går rätt till på den sida, vars »representanter» ej vilja gå med på en opartisk undersökning. I de fall, där de rörliga inspektionsgrupperna blivit utsända, har det också visat sig att nordsidan icke givit erforderlig inblick i förhållandena för att få en rättvisande och fullständig undersökning till stånd.

Under övervakningsarbetet sker hela tiden ett visst samarbete med syd- och nordsidans militära myndigheter. I söder är det huvudsakligen amerikansk personal som svarar för kontakten medan i norr de mest inflytelserika personerna otvivelaktigt äro kineser.

Från början visade sydsidan stort tillmötesgående och syntes ärligt sträva efter att låta genomföra kontrollen i full överensstämmelse med stilleståndsavtalets möjligheter. Avtalet innehåller självfallet mycket allmänt hållna direktiv — några detaljer hade inte tagits upp, då det ju gällde att överhuvudtaget kunna nå en överenskommelse. Det åligger i stället medlemmarna inom MAC att komma överens om tolkningen av bestämmelserna. Detta har emellertid visat sig svårt i många fall, vilket även inverkat på NNSC:s verksamhet. Följden blev att även NNSC:s arbete länge måste bygga på egna tolkningar av bestämmelserna. I en del fall skilde sig dess tolkningar från de båda sidornas uppfattning om hur kontrollen skulle ske och detta måste givetvis föra med sig svårigheter och minskad effektivitet i övervakningen.

Nordsidans myndigheter ha företrätt en mycket restriktiv tolkning av bestämmelserna. Lika energiskt som tjecker och polacker i söder hävdade en tolkning som möjliggör en effektiv kontroll, anse de i norr att myndigheternas uppgifter kunna betraktas som tillförlitliga.

En av de viktigaste uppgifterna för NNSC måste vara att åstadkomma en effektiv och likvärdig kontroll både i norr och söder. Följderna av den bristande överensstämmelsen i effektiviteten av

kontrollen i norr och söder ha blivit att i de fall där nordsidan inte gått med på lika stor inblick som sydsidan ha svenskar och schweizare måst förorda att motsvarande inskränkningar gjorts i kontrollen i söder. Det är ganska naturligt att klimatet hårdnat inom kommissionen, när det konstaterats att enighet sällan kan uppnås i de väsentligaste frågorna.

Vid en granskning av de olika delegationernas inställning till problemen synes man kunna konstatera att tjecker och polacker konsekvent och omedgörligt hålla på nordsidans intressen mera än på en neutral övervakning. Svenskar och schweizare ha i grunden en annan inställning, vilket gör dem mera obundna vid ställningstagande. Men då det visat sig att de kommunistiska delegationerna icke sträva efter likvärdig kontroll i norr och söder och att deras verksamhet i Sydkorea i många fall visat tendens att skapa misstänksamhet mot amerikanernas goda vilja, är det naturligt att svenskar och schweizare blevo de som måste tillvarata Förenta Nationernas intressen. I en del fall kunde man skönja avsikten att utnyttja misstänklighöret av amerikanerna för kommunistisk propaganda.

Eftersom Förenta Nationerna betraktas som en av de krigförande parterna, finns det ingen myndighet som kan anses ha tillsatt den neutrala övervakningskommissionen eller som kan lämna den några direktiv för dess verksamhet utöver bestämmelserna i vapenstillståndsavtalet. Som en kuriositet kan nämnas, att det bland de fyra nationerna endast är Schweiz, som ej är medlem av FN! Det borde därför finnas stora möjligheter att verkligen uppträda sakligt och objektivt. Men i många fall — främst i fråga om de kommunistiska delegaterna — har det visat sig att de egna intressena fått gå före kommissionens. Det är påtagligt att delegaternas ställningstagande också anses ge ett utslag på den politik, som föres av det land, som delegaten tillhör.

Trots de brister, som kunna anses vidlåda kommissionens övervakande verksamhet, synes NNSC dock fylla ett bestämt ändamål och verkligen medverka vid bevarandet av stillståndet i Korea. De arbetsmetoder, som här användas, synas vara en framkomlig väg i strävan att åstadkomma en effektiv kontroll av att stillståndsavtalets bestämmelser följas. Nackdelen med att en utslagsröst saknas — i motsats till vad som var fallet i repatrieringskommissionen där antalet medlemmar var fem — är dock uppenbar.

Skulle det emellertid vara så att de båda sidorna medvetet sträva efter att ladda upp för att ånyo sätta igång kriget, borde

detta givetvis kunna ske betydligt lättare, om NNSC:s kontrollgrupper ej funnos utplacerade vid in- och utförselhamnarna.

Vilja de bägge sidorna däremot upprätthålla vapenstilleståndet synes NNSC vara en värdefull kugge i förhandlingsmaskineriet, eftersom sidorna där kunna framföra sina synpunkter genom de olika delegaterna utan att direkt engagera sig själva vid förhandlingsbordet med därav följande prestige- och procedurfrågor.

Även om röster höjts för att Sverige skulle dra sig ur NNSC, synes det fortfarande vara en uppgift för svenskar att söka medverka till fred och samförstånd genom att som representanter för ett alliansfritt land delta i denna neutrala kommission. Även om verkligt påtagliga resultat ej kunna påvisas, kunna dock representanter från västerlandet komma till tals med representanter från andra sidan järnridån, här i öster omdöpt till bamburidån.